

միտքաբանութեան և ազգայնական, նաև ոչ իսկապատեմական, և ոչ պատարագի մասին, առաջ առեալ որպէս Ամենայնի կայսր ժողովուրդի այս, հանդերձ Առաջնորդական, զոր ի միտքին եկեալ էին ի կամայաւոր, զի բուն կամայաւորացիքն, Սեւեկցիքն, Վաղարշիքն, որք են այժմ Թէրթուրացի բնակեալք, նմանապէս և Առաջնորդ սոցիւն Գրիգոր Բուգ վարդապետն, որ հովուէր և միտքաբան զուրաւ Վասն որպէս անհարազատ և ուստեղէն Զար և հնար ոչ ինքեղ, զայս ներառեալ, զի որովհետեւ, այս հնոց մնացած Գէորգիանայ խանս, որ է՝ Քոնստանդին, նախ ի միջի նորին տաղաւարեցեան յաղակաւ կամօք իւրեանց, և զմի մասն զատեալ, երկուս և երեք կամ չորս տունն զմիջնորմն քակեալ ձեւացուցանէ այս երանելի հոգի, Գրիգոր վարդապետս յարմարեալ եկեղեցի, և ժամատուն և աղօթմանոց, խանիս մէկ քունն (անկիւնն) համայնից զխորհրդեալքն: Եւ ապա հանդիսաւոր զորհրդաշխարհեալքն օծեալ ձեռնադրեալ զեկեղեցիս այս, Գրիգոր եպիսկոպոսն Թէրթուրացի նոյն ժամանակի Առաջնորդն բոլոր վիճակօք: Եւ անուանէ ուրբա եկեղեցիքն վիճակ արիւմտաւ, և տեսեալքն երազայ հրաշք ներգործութեամբ, Սուրբ Թորոս, աստեանական օգնական, իւր հաճութեամբն Վասն որոյ՝ այժմ ունի ուրախութիւն և միտքաբանութիւն մեծ ի քաղաքս Կէլիպօլ, զի և զինի սահմանելոյ զժամատունս այս, փափաքին ի սէր Սուրբ Սեւեկցեայ, բոլոր ժողովուրդք յորդորմամբ Առաջնորդին իւրեանց, Գրիգոր վարդապետին, վասն յիշատակի և զարգաց. և յորդորելով զմիտքանս, բարեաց՝ պատճառ լինին: Եւ հիմն դնեն զբանն Սողոմոնի՝ որ աւս, Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիօն և ընտանի յերուսաղէմ, նաև յիշատակ և զարեաւոր անօթ կարօտեցուն:

Արդ՝ հաստատեցաւ Կէլիպօլի քաղաքին Աղօթմանոց և ժամատուն, ի մեծ թվականին Հայոց, հազար, ինըսուն, երեք. Ուր, շրջանի վերայ յիշեցեալ կամայեցի Գրիգոր վարդապետի շատազարդութիւն, որ էր Առաջնորդն սոյն թեմին, որ և ի ձեռն նորին յարգործութիւն զաղաքս բնակեալք, քահանայք և համայն ժողովուրդք, ի սէր Սուրբ Թորոս հրաշագործ եկեղեցեայ, որ աւուր շրջանեանքն թեմաւ և փափաքանք, զմիտքանս յորդորելով սկիզբն արարին յիշատակ դնելով ի զարդս եկեղեցեայ, որպէս օրէն է յամենայն տեղիս:

Եւ սկսան այսպիս յորդորեալ, ու մանք քահանայից զարդ՝ ձեռնամբ Առաջնորդ Գրիգոր վարդապետի, անուն Սուրբ Թորոս հրաշագործ սուրբ ժամատանն, թէ՛ խաչ թէ՛ շուրջաւ, թէ՛ շապիկ եւ թէ՛ գլխիք եւ զամենայն սպաս եկեղեցեայ: Եւ օր աւուր յորդորելով զմիտքանս, բազում ժամանակս, անցուցին զաւորեալ կեանս իւրեանց, եւ զինի վարձանանն սոյն վերոյ գրեալ Գրիգոր վարդապետին, որ ի նորին ժամանակին եղեալ քահանայքն եւ բարեպաշտ ժողովուրդք, որք ի Տէր ննջեցին: Ուստի զինի անցմանն սոցին, բազում անհաստատ Առաջնորդք եկին, ու մանք մէկ տարի, ունեցեալ երկու տարի, ունեցեալ վեց ամիս. եւ կամ բնաւ անտեղեկ վարանեալ գեղեցեցան քահանաութեան, յիսուն տարի: Եւ անց միջոցն եւ ոչ եղեւ ունեցեալ փոյթ եւ այցելութիւն:

Մինչ զի Եղիազար հոգեւոր տիրի աշակերտ Բուզանդայի Նիկողոս վարդապետն եկեալ հաստատ վկայանք, Առաջնորդ և Արքեպիսկոպոս Թրակիական Գառաւի Թէրթուրացի թէմօք եւ վիճակօք: Եւ յամի յամի եկեալ այցելութիւն ի շրջակայ թէմս իւր: Զի եւ ի նորին ժամանակին էին քահանայք ի քահանայ Կէլիպօլ. նախ՝ մեծ Տէր Վարդան, եւ Թօսուս անուանեալ Աղուր Տէր Միքայէլն, եւ Տէր Ապտուլահ, եւ ոսկերիչ Տէր Մկրտիչն:

Նաեւ աւագք այն ժամանակին, նախ՝ Ոսոս Եսայէն և Մահտեսի Մարտիրոսն, եւ Սաւան օղիքն, նաեւ Մանուկ օղիք, Մառմանն: Այլ եւ Եղիշուր օղի Մահտեսի Գրիգորն եւ այլ պատուաւորք, որք ի Տէր ննջեցին, եւ յաւելան աւ հարս սուրբ: Եւ զինի քարոզք եւ ժամանակաց՝ ասանեալք տարի՝ Առաջնորդութիւն կրեցին, յետ սոյն, Նիկողոս վարդապետն վարանեալ ի յիշմանն իւր Թէրթուրացի, ի ծոց սուրբ Յովհաննէս և կեղեցեայ երեւեալ տեսանի գերեզման նորին:

Այնուհետեւ մնաց թէմս՝ այս և զիճակս անտեղեկ և անառաջնորդ, զի երբեմն երէց եւ երբեմն աշխարհականք մուխաթածիք տիրէին, եւ ոչ ունէք էր փոյթ քննել եւ այցելել ելանել, մինչ զի յաշտմամբ սուրբ Հոգեւոյն, որ էր թիմն Հայոց Ռեզնի, եկեալ կրեալքն Արքեպիսկոպոս վարդապետն եւ Արքեպիսկոպոսն, եւ կապալ զթրակիական վիճակս Թէրթուրացի, ի խնդրոյ յորդորեցն՝ գաւառականաց Թրակիոյ, որ եւ հովուեց բոլոր Ուսումնիւնն, նաև զԱրմաշ թէմն ևս, որ է Եղիշուրն եւ մնաց իւր տարի Առաջնորդ. համարեալքն զթրակիական իւր հովուեաց, ըստ հաճոյցն Աստուծոյ, ի վայրի զաւարդ, ապաճովս պահելով, և ի յուրս հանգըստեան Սուրբ Աւետարանի սնուցանելով, վասն որոյ լազարէմ անգամ կամէր զայս քննութիւն առնել եւ յիշատակել, զի որնեղով ոչ կարաց զտանել զինի կողակալութեան սուրբ Թորոս, որ սուրբիւ իմացեալ տեղեկանալու եւ ապա արձանագրել. վասն որոյ մնայր այսպէս տարակոյսի, յամ յամէ ձգելով երկարեցաւ միջոցն. և ի լրան Ռեզնի թիմ, հրաւիրմամբ Հոգեւոյն Սրբոյ, ձեռն պարտաւարութեամբ և շքեղ փառօք, չու առեալ, մեծաւ փափաքանք, զմեզ գնաց, ուստ եւ երկրպագութիւն ի սուրբ Եղիշուրն. երկուս պատճառ, նախ առաջի պատճառն, որ ի բազում ժամանակաց՝ ուրիշ եղեալ էր զայն ի սուրբ Կարապետ և սուրբ Եղիշուրն, նաեւ սուրբ Գեղարդ եւ այլ ամենայն ուխտատեղիս, զի մի ուստապանք գտանիցի. եւ երկրորդ պատճառն, որ Բաղդէցի Արքեպիսկոպոսն, ամենայն տարի ընդ եկող ուխտաւորաց, արեւմտեաց՝ և յոյժ փափաքանք զգէր ի հաղպաթ ի հանգիստս, զի կարօտ քս ստիպէր. կամ ինձ զայս այլը: Եւ կամ զուստն պապալ եղեալ զայցես, առ ի կարօտ անանթութարար. անկեղծ սիրելութիւն մեր ոչ արգելէր զիս յապաղել:

Որ և ի թիմն Ռեզնի Առաջնորդ նստաւ այս Արքեպիսկոպոս ի Թէրթուրացի, և մնաց միջոցն Ռեզնի, թիմն. եւ ապա եկեալ գնաց սուրբ Եղիշուրն, զամենայն ուխտն իւր կատարեաց. եւ կամեցաւ ընդ իւր գնացող ուխտաւորացն հետ յետս գայ, բայց ոչ կամէր թողուլ երանելի հոգեւոր տիրն, ասելով թէ՛ դեռ եւս կարօտ քս ոչ յաղեցայ զիս. եւ ապա զինի երկու ամուսն մնացող անդ ի վաղորայս զբոսնուին, յանկարծակի ձայնն եկն ամենափոքրիկ վանք, թէ՛ անհ հոգեւոր տիրն կարի հեռանդութեան մէջ եւ տաղանալ տեսանել զթրակացի Արքեպիսկոպոս վարդապետն. որ եւ սրացաւ իւրեւ զարծուի, զայ հասանէ, և տեսեալ զվիճեանս փոքր ի շատէ գովանան. և ապա այնուհետեւ Ժ. օր ապրի, և վախճանի երանելի Սրբապետ հոգեւոր տիրն: Եւ ապա ըստ օրինի յետ ամբողջելով զմարմինն սուրբ և կատարելոյ զեօթն օրն, զան ժողովին ամենայն արեւելեան վանորէից Առաջնորդք և սուրբ Եղիշուրնայ բոլոր միաբանքն, եպիսկոպոսք և վարդապետք, և զլուսաւոր եւ ամենայն բնակիչք յերկրին, հաճութեամբ եւ կամ մահլոյթեամբ, և ըստ կտակի վախճանելոյն, զոր այնպէս կտակ արարեալ թէ՛ եւ Բաղդէցի Արքեպիսկոպոս թողելուս ընտրելի յետ անցմանս տեղի իմ կաթողիկոս՝ զթրակացի Արքեպիսկոպոս վարդապետն, որ է այժմ առ իս ի սուրբ Աթոռս Վասն որոյ համակամ եւ համարորհուրդ, ի հաճոյցն Աս-

տուծոյ, ընտրեցին կաթողիկոս ի սուրբ Եղիշուրն, Առաջնորդն էր ի քաղաքս մեր: Եւ հայնուհետեւ սկսաւ հովուել արթնութեամբ, եւ զամենայն հոգան սուրբ Աթոռն, թէ՛ հոգեկանն ար է ժամակարգութիւնն, եւ թէ՛ մարմնականն ուր է հոգաբարձութիւն. ուստի համաքաղք բարիք տարածեցան ընդ ուրտս տեղեկաց թէ՛ նոր կաթողիկոսի եղեւ նոր հաշտութիւն: Եւ ապա ի տեղի իւր զաթոս Առաջնորդութեանն, որ ի Թէրթուրացի, յանձնեաց զկողակալ յարմարողի, որ եւ իւր ձեռնապահ և ծոցածնուեղ հոգեւոր գաւակ, Յովհաննէս վարդապետ Գաւապետն, որ էր ընդ իւր ի գնալս սրազանիս յիշմանման, եւ որպէս շրջապայնն եւ ամենայն ուրիշ ուխտատեղիս զբոսնուլ. և ոչ թէ՛ այս միայն, այլ իւր տարի իւրն ծառայութիւնն արարի հնազանդութեամբ. վասն որոյ զայստիկ ամենայն արազապէս գիտելով գրեմ եւ ոչ ունեցէ ուստի եւ հարցեալ:

Արդ՝ զոր ինչ արժանն էր անարժանի ընտրեցաւ, և զամենայն պատճառ կողակալութեան գրեաց հաստատ վկայութեամբ, որպէս օրէն է ընտրելուս, ի սուրբ Աթոռն լրակատար պարգեւեաց ինձ Յովհաննէս վարդապետիս և Արքեպիսկոպոսի Թրակիոյ, թէ՛ կայտ անարժան: Եւ յետ հաստատութեայ զաթոս Առաջնորդութեանս զինի մէկ տարի անցանելոյ, ապա եկեալ շուրջ զվիճակեալ այցելու. զի զինի կաթողիկոս օժեկել՝ երեք տարի արեւելեալ սրազան հայրն իմ, և բարի անուրբ և յաշտ զիմեք էաւ գհարաւան թէ՛ հոգեկան և թէ՛ մարմնական, և յաւելուաւ աւ սրազան Հայրապետն, որոյ գերեզմանն ի սուրբ Եղիշուրն վանքն, առաջի սուրբ Յովհաննէս Աւետարանի սեպակին, հանդէպ Եղիշուր վարդապետի յիշմանն, որոյ հոգեւոյ նոցին Տէրն ողորմեցի ըստ մեծի ողորմութեան իւրեւմ, ամէն:

Արդ՝ Ռեզնի ին կաթողիկոս օժեւաւ և ի Ռեզնի ին էհաս վանանն, որ և ես եկեալ բազում վնաս, և ներութեամբ դեղեկեալ և վարանեալ տատանեալ և յուսահատեալ մնացի փոքր ժամանակ ի Թէրթուրացի քաղաք և ներութեամբ, մինչ այց եկեալ, առաջնորդ Առաջնորդութեանս եկի այցելու գեղեցկանիստ եւ վայելու ծովահայեաց քաղաքս Կէլիպօլ, ի թիմն Ռեզնի, և ի սեպակեմերի ին ին. ի Հայրապետութեան սրբոյ Եղիշուրն Ղազար կաթողիկոսի. եւ Պատրիարքութեան արդի Երուսաղէմայ Գրիգոր ճանաչեաց վարդապետն ի կոստանդնուպոլսոյ Արքեպիսկոպոս Տեսուս Յովհաննէս վարդապետ և պատրիարք, Բաղդէցիք. եւ ի թագաւորութեան Սուլթան Մահմուդի ընդաւայ կայսրն, որ ունէր այս ամի պատերազմ երկուց թագաւորացն, ընդ Ալանս ի յարեւմուտս և ընդ բուլղար ի հիւսիսայնս, եւ յաղթեաց գերութեանն, որոյ Տէր Աստուած խաղաղութիւն և հաշտութիւն տարգեւեցէ ի միջի համայն թագաւորացն:

Արդ՝ ահա եւ Յովհաննէս Գաւապետեան վարդապետս, որ եկի առաջնորդ Առաջնորդութեանս այցելու հարցեալ որոնեցի զկողակալս այս եւ գեղեցեցայ յիշատակարանն, որ ի Կէլիպօլս և ոչ ի սպաս գտայ տէ՛ֆէր եւ կաթողիկոս եւ կամ յիշատակարանն, զի իսպառ թարմատար եղեալ ցիրեացան, ունեցեալ կարծ, և ունեցեալ պիտոյն յիւ առեալ, զոր ինչ կամին զնոյն հաճին. ուստի և ես անձնարարեալ ի հարկէ, որոնեալ հետեւեցայ ծայրատ կիսատ թիւտեր (թղթեր), հին կողակալներ, ամանաւոր՝ հին մաշտոցներու լուսանցներն ծայրատ կիսատ գրեալ, եւ այնոյ ոչ շատացայ: Ապա բերեալ զձեռագրեալ քահանայս եւ զձեռագրեալ մարդիկ և զարգաւոր պատանուս հարցուցի, և այսքան ի յանգ հանի. որպէս զան Հայոց ազգիս ի տեղս, և կամ զինչ ներութիւն կրեւ են, մինչ զժամատունն հաստատեւ են, կամ քանի Առաջնորդք եկեալ և հայ գիտաւորք եւ հանապաղէս, Որպէս ի մեր հոգեւոր Տէրի Առաջնորդութեան տէ՛ֆէրն, էին քահանայք և զլուսաւորք այսոքիկ. նախ

Աւագեղէց Տէր Պողոսն, Թոմարցի Տէր Սարգիսն, Սիւստրեցի Տէր Պաշտուրն, Երուսաղէմացի Տէր Թորոսն, եւ զլուսաւորք, նախ Մհի. Սիւստ Աղայն, Մհի. Պետրոսն, Մհի. Մանուկն, եւ Երեզնիօտան Մհի. Մուրաւան, Ղարաման օղի Մհի. Գաւապար, էր նաև Գաւապար աղայն, Զօրճի Մհի. Աղայն և Պալա Աղայնի բարեպաշտ մեծահաստ անձինք, Նմանապէս եւ իմ Առաջնորդութեանս շրջանի գլխաւորք. նախ ծերունախալ Մհի. Պողոսն որ է Բէնիկցի (Բենիկեանցի) և լուսաւորք Մհի. Սիւստի որպէս ի յանձնարարութեան պատճառ եղած է Պաշտուսանի եղբորորդուն մայրաքաղաքս գալ, զատ բանալ, ժառանգութեան մասնակցին: Միանգամայն կ'ըլլուի թէ՛ անձնապատմութեան պատճառ եղած է իրեն յատկացեալ դրամօժիտն անապաղով վիճակը, Դեռ շատ ժամանակ անցած չէ Գորտունեանի ամուսնութեան վրայ: Պաշտուսան կը փոխադրէր որ իւր միակ աղջիկը ի կնէ դաւաճութեան ամուսնացնէ և անպատկան չիմաց. Այս փոխադրել իշատարութեամբ, և մահուանէն ետքը ամուսնացաւ աղջիկը: Ասիստ...

ՄԱՐԶՈՒՄԻՆԷ մեզ կը գրեն թէ՛ ամուսն 4 ին երկուշարթի օրը, Ս. Աստուածածին եկեղեցեայ մէջ կատարուեցաւ Աթ. Տ. Մամբրէ աւագ քահանայ Տրդատ Էֆէնտի որպէս կնո օրիորդ Տրդատի Յովհաննէս Մոսկեանի Պապի խորհուրդը, ի ներկայութեան եկեղեցականաց, երեւելեաց եւ խուռ ժողովուրդեան: Կը շնորհաւորեմ նորապապ Ամին, եւ մշտնջենաւոր բարեբախտութիւն կը մաղթեմ:

Պատրիարքարանէ Քաղաքիկ Ս. Թագաւոր եկեղեցեայ մատակարարութեան հաշուեցոյցն՝ սկսեալ 1893 Յունուարէ ցվերը Դեկտեմբերի 1901 տարւոյ, ըստ օրինի Տեսուսական Որոշող մատուցուած և անոր յար և նման օրինակն յիշեալ Եկեղեցեայ բաղը կախուած է ի տես թաղեցի ժողովուրդեան՝ քան և մէկ օրուան պայմանաժամաւ: Կը հրաւիրուին Պատուարժան թաղեցիներն որ այդ հաշուեցուցակին վրայ՝ եթէ որ և է դիտողութիւն ունին, գրաւոր կերպով ներկայացնեն Տեսուսական Խորհրդոյ՝ որոշեալ պայմանաժաման մէջ, յորմէ յետոյ՝ անխելի պիտի մնայ որ և է դիտողութիւն»

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐՆԱԼ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն Յուսուֆեան Գարաիֆօգլան ու Տէր Ներսիսեան Էֆէնտիները՝ չորեքշաբթի առաւօտ Ղազարի խորհրդարանին մէջ ինչ ինչ տնօրինութիւններ ըրին Ս. Պատրիարք Զօր Նիսիսեանութեամբ: Կրօնական ժողովոյ անդամներէն ալ Գրե. Տ. Գաբրիէլ Սրբազան և երկու աւագ քահանայք երեքշաբթի օր քանի մը տնօրինութիւններ ըրին:

Վարդոյ Առաջնորդարանէ Պատրիարքարանի ծանուցուած է թէ՛ Կարնեցի, Բասնեցի, Մնուսցի, Սպիւրցի, Դերեւանցի բանտարկելոց ներուձ շնորհուրդով արձակուեցան և իրենց տեղերը զբաղեցան:

Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՛ Սիւրիհիսարի ազգայիններէն Պաշտուսան հանգուցեալ Ստեփան Էֆէնտի ի կնէդատութեան կտակած 50 լրան Հիւանդանոցի սնուցիկն յանձնուեցաւ անոր որպէս թոշակեան Մ. Գեորգէ Էֆէնտիի կողմանէ:

Էֆիլէհիսարի մէջ օրիորդ Մաքրուհի Փարիզեան իւր մէկ ձեռագործը վիճակահանութեան գրեւ, եւ զայցած արդիւնքը՝ 2 օսմանեան լրա՝ Պապիէլի Գալփեան Որբանոցին յատկացուցէր է:

Սերապիոյ Դեր. Առաջնորդն սկսեալ է կարգադրութիւններ ընել իւր փոխնորդ Տ. Սահակ վարդապետի միջոցաւ, Ս. Նան վանքին մէջ Ընծայարան հաստատելու, և վարդապետութեան հանձնարարութեան ուսուցչութեան արժանաւոր անձեր զարգացնելու:

պետութեան՝ քահանայութեան ուսուցչութեան արժանաւոր անձեր զարգացնելու գովելի նպատակաւ: Կատարեալ յաջողութիւն կը մաղթենք ի պրոէ:

Պաշտուսան հանգուցեալ Պողոս Էֆէնտիի փեսայն, Գարեգին Գորտունեան, իւր 35 տարեկան. որ Մեծ Շուկայի մէջ ոսկերիչ էր, հինգշաբթի երեկոյ իւսկիւ տար տանը մէջ ինքզինքը թուհուրեր, և բժշկական ամէն օգնութիւն սպասելու մնալով՝ մեռեր, և յուղարկաւ որով իւր կատարուէր է անուրբ երէկ Կ'ըլլուի թէ՛ այս անձնապատմութեան պատճառ եղած է Պաշտուսանի եղբորորդուն մայրաքաղաքս գալ, զատ բանալ, ժառանգութեան մասնակցին: Միանգամայն կ'ըլլուի թէ՛ անձնապատմութեան պատճառ եղած է իրեն յատկացեալ դրամօժիտն անապաղով վիճակը, Դեռ շատ ժամանակ անցած չէ Գորտունեանի ամուսնութեան վրայ: Պաշտուսան կը փոխադրէր որ իւր միակ աղջիկը ի կնէ դաւաճութեան ամուսնացնէ և անպատկան չիմաց: Այս փոխադրել իշատարութեամբ, և մահուանէն ետքը ամուսնացաւ աղջիկը: Ասիստ...

ՄԱՐԶՈՒՄԻՆԷ մեզ կը գրեն թէ՛ ամուսն 4 ին երկուշարթի օրը, Ս. Աստուածածին եկեղեցեայ մէջ կատարուեցաւ Աթ. Տ. Մամբրէ աւագ քահանայ Տրդատ Էֆէնտի որպէս կնո օրիորդ Տրդատի Յովհաննէս Մոսկեանի Պապի խորհուրդը, ի ներկայութեան եկեղեցականաց, երեւելեաց եւ խուռ ժողովուրդեան: Կը շնորհաւորեմ նորապապ Ամին, եւ մշտնջենաւոր բարեբախտութիւն կը մաղթեմ:

Պատրիարքարանէ Քաղաքիկ Ս. Թագաւոր եկեղեցեայ մատակարարութեան հաշուեցոյցն՝ սկսեալ 1893 Յունուարէ ցվերը Դեկտեմբերի 1901 տարւոյ, ըստ օրինի Տեսուսական Որոշող մատուցուած և անոր յար և նման օրինակն յիշեալ Եկեղեցեայ բաղը կախուած է ի տես թաղեցի ժողովուրդեան՝ քան և մէկ օրուան պայմանաժամաւ: Կը հրաւիրուին Պատուարժան թաղեցիներն որ այդ հաշուեցուցակին վրայ՝ եթէ որ և է դիտողութիւն ունին, գրաւոր կերպով ներկայացնեն Տեսուսական Խորհրդոյ՝ որոշեալ պայմանաժաման մէջ, յորմէ յետոյ՝ անխելի պիտի մնայ որ և է դիտողութիւն»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, ուրբաթու աղօթից հանդէսէն ետքը, նախ գերմանական դեսպան և ապա ռուսականը՝ Օգոստ. Սուլթանի ներկայանալու պատիւ ունեցան:

Օգոստ. Սուլթանը երէկ ալ սենեկապետ Ռիզա պէյ յի միջոցաւ պետական խորհրդոյ նախագահ Սայիտ փաշայի որպիսութիւնն հարցունել հաճեցաւ, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդացած է:

Փարիզի Թան լրագիրն հրատարակէր է թէ՛ Սէլանիկի անգլիական հիւպատոսն իւր կառավարութեան տեղեկագրեր է պուլլարաց ծանր պատասխանատուութեան ներքեւ գտնուիլ, և օսմանեան գորաց կողմանէ պուլլարապատակաւ դէմ տեսնուած քաջադարձութիւնը:

Գաւառաց մէջ պահոց (Բամազ) օրերը քարոզելու համար, ցամաքի ծառայարհու շօժ, և ծովու ճանապարհով 1300 շապի կրօնական ուսանողներ զրկուեւ են մինչեւ ցարդ, կայանատակ քանձէն տրուելով անոնց պէտք եղած դրամը:

Մայրաքաղաքիս ռուսական դեսպանը՝ երեքշաբթի Օգոստ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ:

Բէրուի կառավարութիւնը՝ մայրաքաղաքին մէջ ընդհանուր

Հիւպատոսութիւն պիտի հաստատուէ:

—Կայացէ մայրաքաղաքս եկան՝ 350 խորհիւ մասնակցողներ:

—Եսմթոֆ Մոսկով անուն դեր-
ձակ մը և աշակերտը՝ մշտնջենաւոր
տաժանակիր աշխատութեան գա-
տապարտեցան, հաստատուելով որ
Պաշկէ-Գալուի կողմը տան մը մէջ
իրենց վարձած սենեակներն հըր-
դէժած են, որպէս զի ապահովա-
գրական ընկերութեանն ստանան
իրենց չուխաներուն համար արժէ-
քէն աւելի նշանակեալ գումարն,
100 անգլիական լիրա:

—Տորթուր Գանապուրդու Ալեք-
անտը Էֆէնտիի համար 5000 շէշ
ամսաթուղթի որոշուեցաւ՝ պուրդար
ապագատակաց դէմ կռուի մէջ վի-
րաւորուելով մայրաքաղաքս բեր-
ուած զօրաց դարմանը փութալա-
նութեամբ կատարելուն համար:

—Գերմանական դեսպանը եր-
կուշաբթի արտաքին գործոց նա-
խարար Թէյֆիզ փաշայի ապարան-
քը գնաց՝ տեսակցեցաւ:

—Հապէշաց կայսրը Օգոստոս Սաւ-
թանին գրեւ է թէ՝ Երուսաղէմ
գտնուած հապէշաց պաշտպանու-
թիւնը տեղւոյն իտալական ընդհա-
նուր հիւպատոսին յանձնուած է,
մինչեւ որ Կ. Պոլսոյ մէջ հապէշ
դեսպանութիւն հաստատուի:

—Բժշկական վարժարանի վե-
րադասութեան կողմանէ դաւառու-
ները գրուել է թէ՝ բժիշկները
պիտի կրնան դեղարան բանալ վը-
կայեալ դեղագործներ չլսանուած
տեղերը:

—Սուլթանի վարժարանէ այս
տարի շրջանաւարտ եղան 5 մահ-
մետական և 3 յոյն:

—Լիբանանու մէջ գէնք կրել
արգելաւոր է ժողովրդեան:

—Կայսերական հրամանաւ ցիւանա
ամսաթուղթի պիտի տրուի պուրդար
ապագատակաց դէմ կռուի մէջ վի-
րաւորուելով մեռած զօրաց ու մաս-
նաւոր ընտանեաց և խեղանդամ
եղողներուն:

—Կայսերական պալատին ամ-
բարէն իւղ, բրինձ չաքար, և այլն,
կը տրուի բոլոր Թէքթէներուն, Բա-
մաղանի առթիւ:

—Բարձր Մեծեպարքոսը չո-
րեքշաբթի չնախագահեց նախարա-
րաց ժողովին, անձնական տկարու-
թեան պատճառաւ:

—Ծովային նախարար Հասան
փաշա դարձեալ բժշկական խնամոց
ենթարկեալ է:

—Երուսաղէմայ գաւառի ճա-
նապարհի շինութեան յետեւալ
տուրը շնորհեցաւ՝ մինչև տարւոյս
վերջը:

—Աֆիոն-Գարահիսարի գաւառի
Պոլսոյ գիւղաքաղաքի բանտէն
17 բանտարկեալ փախեր են, բայց
անոնց հետամուտ եղող զօրաց կող-
ման 11ը բռնուել են:

—Իզմիրի մէջ և շրջակայքը եր-
կուշաբթի պատահելով ամոքոյս 11ին,
չենքեր ճայթեր, պատեր փլեր,
խանութներ կործաներ են:

—Գարատաղի իշխանը՝ առաջին
աստիճանի ծանիւ պատուանշոն ըն-
ծայեց Սուլթանի վարժարանի տը-
նօրէն Ապտուրրահման պէյի:

—Յիսուական նախարարութիւնը շը-
խառնելով որ զինուորական արոց բաշի-
ման գործողութիւնը հասարակութեանց
կը կատարուի եւ անոնց թաղ. խորհր-
դաց ցուցակաց համաձայն կը դան-
ցուին տուրքերը, եւ նիստեղով որ այդ
միջամտութիւնը ու է օգուտ չունի
հարկաւորաց համար, եւ անաւանդ որ
չանձնուած գումարները այս կամ այն

անձին քով մնալով զեղծուեցան տեղի
կուսնեան, որոնց որ իւրաքանչիւր ան-
հատի զինուորական արոց քանակը ճը-
դուելէ ետքը, այդ տուրքն ալ պետու-
կան միւս արոց պէս, գանձուի կըն-
քուած ստացադիրներով, որ նպատա-
ւոր է թէ՝ պետական գանձին եւ թէ՝
տուրք վճարողներուն: Հետեւաբար
զինուորական արոց բաշխման մայր-տո-
մար մը պիտի կազմուի, որ իբր հիմ
պիտի ծառայէ ու տարուէ տարի անոր
վրայ պիտի կատարուին պէտք եղած
որոշութիւնները: Այս մայր-տոմար
ին պատրաստութեան համար այս
տարուան յանձնաժողովները արտա-
կան ժամանակէն երկու ամիս առաջ,
պայման, նոյն միջոց սկիզբէն սկսեալ
պիտի գումարուին:

—

Պարսկական, արաբական և զանա-
նայ նահանգի տոմարակալութիւնը
Պիթիսի տոմարակալ Սալիհ Զէքի
Էֆէնտիի—Իզմիրի գաւառի Կէյ-
վէ գաւառակի գայմադամութիւնը՝
պետական խորհրդոյ առաջին կար-
գի օգնականներէն Հիւսէյն ձէմիլ
պէյի—Հիւսէյն երկաթուղւոյ սակի
չբարդամ Գոսովայի կուսակալին—
Տիարպէթիի նահանգի Սեւերեկ
գաւառակի գայմադամութիւնը՝
Սիւրիյէ վարժարանի շրջանաւարտ-
րէն Մանուր պէյի—Լիպազաթ
արժաթ չբարդամ Տիարպէթիի
կուսակալի օգնական Մինաս Էտի-
նէի նահանգի մէջ գաւառական նա-
խագահ Գրիգոր, Գոսովա նահանգի
մէջ անտառաց քննիչ Յովսէփ, հան-
քաց քննիչ Արամ, հանրային շին-
ուածոց երկրաչափ Վահան և Շամի
վարժարանի երկրորդ տնօրէն Նի-
զամեան Համբարձում Էֆէնտիներ-
ու—Սէլանիկի նահանգի Այն-
ուղ գաւառակի գայմադամութիւ-
նը՝ Ալվալդի գայմադամ Մահիր
պէյի—Պրուսայի նահանգի Ալ-
վալդ գաւառակի գայմադամութիւ-
նը՝ Գալաթի տեղի նախորդ գայ-
մադամ Հիւսէյն պէյի—Տրապի-
զոնի նահանգի Օֆ գաւառակի
գայմադամութիւնը՝ Պայապատի նա-
խորդ գայմադամ Ալի Պէճէճէթ է-
ֆէնտի—Պետական խորհրդոյ ան-
դամ կարգեցաւ Մուսուրի նախկին
կուսակալ Հալիմ պէյ—Իֆէք գա-
ւառի կառավարչութիւնն ու զին-
ուորական հրամանատարութիւնը՝
գնդապետ Սայիտ պէյի, որ փո-
խանորդաբար կը վարէր—Գոնեայի
նահանգի Գարաաղաճ գաւառակի
գայմադամութիւնը՝ Չըպրդապատի
նախորդ գայմադամ Նազմի պէյի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարսից կառավարութիւնը դեւ-
պանութիւն կը հաստատէ Յուսուսա-
նի մէջ, Նորընտիր դեսպան Իսրայիլ
Խանը հանդէսով ընդունելու համար
պատրաստութիւններ կ'ըլլան Աթէնքի
մէջ, Հոգաբարձ տարիներէ ի վեր պար-
սիկ դեսպանութիւն չկար այս երկրին
մէջ:

—Իտալիոյ թագաւորն 100 հազար
ֆրանք նուիրել է ազգատաց, իւր աղ-
ջկան ծննդեան առթիւ:

—Հունաց անգլիական դեսպանա-
տան մէջ քարիւղի պայթման դէպք մը
պատահելով՝ ապակիներ կտրեր, չեն-
քը փնտրուել, եւ քանի մը բռնա-
կիրք թեթեւ վիրաւորուել են:

—Գերմանիոյ երաժշտական նախարարը
խորհրդարանին մէջ ըսել է.—Ճէրու-
թեան երաժշտական վիճակը բաւական
զոհացուցիչ չէ, Հայուէկիւնը որ պիտի
մատուցուի, 150 միլիոն մարքէ չափ բաց
ունի, որուն համար միակ միջոցն է ա-
ւելցուել գարնջի ու ծխախոտի
տուրքերը:

—Կուսթլուպայի ամերիկեան դես-

պանին որդին՝ Ֆիցիլիստ անուն ամե-
րիկացի մը սպաններ, գետապանտու-
նը վախեր, եւ ամբողջ իւրենի պահան-
ջը է գանի, Դիւ յայտնի չէ պատճա-
ռը:

—Ի Պիլէոն խարոխեալ Լորէյ անուն
գերմանական պահակախումբ սպայից
մին սպանողն՝ Գէօհլիլ րոնուել է հը-
լին զինուորէ մը, եւ խոտապեալ պար-
գեն՝ 1000 ֆրանք՝ արուել է զինուո-
րին:

—Լէմպէրլէ կը հեռագրեն թէ՝
Պիլիպոլ քարիւղի 17 հոր այրեցան եւ
7 տուն քայքայեցան:

—Լոնտոնէ հեռագրուած է թէ՝
բուռն փոթ պիլ մը աւերեց Արժանի-
նի Սանթին նահանգը, հարկաւոր
տուներ խարխիւցան, եւ հեռագրական
թելերն ու երկաթուղիները դադարե-
ցան:

—Կ'ըսուի թէ՝ Պասկատանի ու
Անգլիոյ կառավարութիւնը գաղտնի
դաշնադրութիւն մը հաստատած են,
որով Անգլիոյ կառավարութեան կը
յանձնուի պարսկական ծովային ուստի-
կանութիւնը, մինչեւ որ չորս մարտա-
նու լինի տայ Պարսկաստան:

—Գերմանիոյ աշխարհահռչակ գոր-
ծարանատէր հանգուցեալ Քրուրթ յու-
զարիւրութեան հանգէսը չորեքշաբ-
թի կատարուել է Կայսրն ալ ներկայ
գտնուել, եւ մինչեւ քերեղանտու-
գացել է Դիւ 48 տարեկան էր հան-
գուցեալն, մեռել է ուղեղային արիւ-
նախանութեամբ: Կը թողու այրի մը
եւ երկու աղջիկ: Գործարանին մէջ
50,000 գործաւոր կար: Մեծ խնամ կը
տանէր գործաւորաց. առատ թոշակ կը
վճարէր, եւ յատկապէս անոնց համար
հոյակապ հիւանդանոցներ հաստատած
էր: Կ'ըսուի թէ՝ տարին մէկ միլիոն
անգլիական լիրա եկամուտ ունէր:
Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Շուէտի ու
Տանիմարցանի մարտանաւը հանգու-
ցելոյն գործարանի թնդանթութեանով
վրնուած են: Այրի տիկինը պիտի վարէ
այսուհետեւ այդ հսկայ գործարանը:

—Օտէնայի համալսարանի մէջ հըր-
դէհ պատահել, եւ երկրաբանական
թանկաքին հաւաքածոյն հոյ գարակ
եղեր է:

—Պրիւսիոյ մէջ Բէնէի դրամատու-
նանկացի է:

—Նիւ Եորքէ կը հեռագրեն թէ՝
Սանթա Ռարիայի հրաբուխի բորբո-
մանց զոհ եղան 7000 հոգի, հրաբու-
խին շուրջը 20 միլոն տարածութեան
վրայ խառնուի ծառերը ջնջուեցան եւ
բազմաթիւ անասունք ստատեցան:

—Գերմանիոյ խորհրդարանին մէջ
ծանր գանգաւորներ եղեր են ոստիկա-
նութեան ընթացքին դէմ, եւ անհրա-
ժեշտ համարեր են ոստիկանութեան
բարեկարգութեան պէտքը: Գանգա-
ւորներ են թէ՝ պատուաւոր կիներ կը
ձերբակալուին տառնց ո'ր եւ է ամ-
բաստանութեան, եւ կը բանտարկուին
մահապարտից հետ:

—Մինչեւ եւրոպայի ամէն կողմե-
րէն սաստիկ ձմրան լուրեր կը տրուին,
ընդհակառակն՝ Միացեալ Նահանգաց
մէջ զուարճալի աշուն մը կը շարունա-
կէ: Մանուշակները, տանձենիները տեղ-
տեղ վերադառնալով են, եւ թըն-
չունները դարձեալ բոյն կը շինեն եղեր:

—Սիւրիոյ մէջ, երկու գիւղացիք՝
վերջերս ողորակներէն վնասուած հողերն
յարդարելու տանէ հին դրամներ գտեր
են, որոց մինչև 2400 անգլիական լիրա
տուր կայ եղեր:

—Անգլիոյ զինուորական նախարար
Պ. Պրոտիքի ամուսին տիկինը սեպհա-
կան կալուածի մը մէջ հարուստ ոսկե-
հանք մը յերեւան եկեր է:

—Անգլիական շոգենու մը՝ որ 1881ին
300 հազար լիրա ծախքով շինուած
է եղեր, այժմ խարխիւ ըլլալով՝ քա-
կուել, և բեկորները 17000 լիրայի վա-
ճառուել են:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԲ

Ամերիկայի մէջ Արժանիքնա ա-
նուն թղթագործարան մը սկսել է ու-
ռիլէ (սէյլուտ) թղթի լինել: Օրը միւ-
շեւ 3 հազար ուռի պիտի կրնայ գոր-
ծածել: Այդ ծառէն 50 միլիոնի չափ
կայ եղեր գործարանին շուրջը: Բայց
գործարանը՝ որպէս զի հիւսիս չապառի,
կ'ընդունի միայն այն մարդոց տարած
ծառերն, որոնք կը հաստատեն թէ՝
նորերը մշակել կ'աշխատին:

—Բուլղարի աշխարհի մեծ թըն-
դանթիներուն առաջինը՝ Միացեալ Նա-
հանգաց հանրապետութիւնը լինել տը-
նած է: Այդ թնդանթը 134 թուե-
լաթօ ծանրութիւն ունի. 2370 լիպրա
ծանրութեամբ ուռիներ կ'արձակէ: չորս
տարի աշխատել են այդ թնդանթը
ձուլելու համար, և 100 հազար անգ-
լիական լիրայի արժէքով մեքենաներ
լինուել են:

—Եւրոպական Ռուսիոյ մէջ՝ 3728,
և Ամերիկան Ռուսիոյ մէջ երկաթուղւոյ
402 կայանարա կայ և փոքր մեծ ու:

—Հնդկաստանի անգլիական բա-
նակին տարեկան ծախքը՝ 40 միլիոն լի-
րայէ աւելի է:

—Լոնտոնի հիւանդանոցաց հոգա-
բարձութիւնը՝ վերջին մէկ տարուան
մէջ տիրաջ ծաղիկ հիւանդութեան պատ-
ճառաւ՝ 500 հազար լիրա աւելի ծախք
ըրեր է:

—Լոնտոնի փողոցներուն մէջ՝ անց-
եալ տարի 7995 արկած պատահել է:

—Տրէզորի ստիկանութիւնը մօտեւ
օգտակար եւ հետաքրքրական կար-
գադութիւն մը ըրեր է: Այս քաղա-
քի մէջ շատ օտարազգիք կը գտնուին
անգլիացիք 6 հազարէ աւելի են:
չտո մարդիկ կ'երթան տեսնել հը-
նութեանց թանգարանները Ռուսիա-
նութիւնը՝ օտարազգեաց դիւրութիւն
ընծայելու համար՝ ուզել է դատել օ-
տար լեզուի տեղեակ կառապանները
և նշանակելու համար՝ լեզուագէտ կա-
ռապաններուն տուել է մէկմէկ փոքր
գրուակ, թեւերուն վրայ կարելու հա-
մար: Այժմ կառապանները կ'աշխատին
անգլիալէն կամ ուրիշ լեզու մը ուսա-
նել և թեւերուն վրայ փոքրիկ դրո-
շակ ունենալ:

—Իտալիոյ թագաւորին երկ-
րորդ աղջկան ծննդեան առթիւ,
վեհապետական ընտանեաց որդւոց
սեռին ու թուոյն վրայ ծանօթու-
թիւն կը հրատարակուի: Գերմա-
նիոյ կայսրը 6 մանչ ու 1 աղջիկ
ունի: Ռուսիոյ կայսրը՝ միայն 4 աղ-
ջիկ: Աւստրիոյ կայսրը՝ 2 աղջիկ:
Անգլիոյ գահաժառանգը՝ 3 մանչ ու
1 աղջիկ: Պրէքիոյ թագաւորն՝ 3
աղջիկ:

—Գոմէտի Ֆրանսէզի դերասա-
նուհիներէն օրիորդ Վանտա տը
Պանցա մեռաւ մօտեքս: Բրէտի
Լիւնէի մէջ դրամարկդ մ'ունի
եղեր: Բացեր գտեր են 275 հա-
զար ֆրանք դրամատոմ և մէկ մի-
լիոն ֆրանքի գոհարեղէն: Այս
հարստութիւնը ստացեր է 10 տար-
ուան մէջ:

Յ. Գ. ՓԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԱՅԲԵԱՐԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՅՐԱՆՍԵՐԻՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԴԻՊԼՈՄԱՆ ԴԻՊԼՈՄ

ՏՂԱՅՈՑ ԵՒ ԶՈՒՄԱՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՄԱՐ 60 ՎԱՐԱՎ 100 ՀԱՄԱՐ ՄԵԿԱՅ

100 ՂՐԱՆՉ 100 ՀԱՄԱՆՆ ԿԱԼԱՍ՝ 100ԻՆ

20 ՂԵՂՉ

ԿԸ ԳՈՒՄՈՒԻ ՀԵՂԵՆԻՆԻՆ ԵՒ ԳՐԱՎԱ-

ՃԱՌԱՅ ԶՈՒՄ

—

—

—

—

—

—

—

—

Կ Ը Ն Դ Ր Ո Ւ Ն

Հրադրոյս հետ բաժանորդութեան
հաշիւ ունեցողներէ՝ ԱՆՅԱՊԱՆՆՆ ԿԸ-
ճարել:

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

Կ. Պոլսի 18 Նոյեմբեր 1902

Օսմանեան Փօստիւտէ . . . 30—3
Րուսիոյ երկաթուղի ֆրանք 1161 4
Թրամուէյ . . . 1. 0. 580

Օսմանեան լիրան 100 դրուշէ

Մէճիտիյէ	108 9
Մէթալիք	103 10
Հինգնոց	103 3 4
Վեցնոց	102 1 3
Րուսիոյ թղթագրամ	8 61
Ռուսիոյ Բալ	90
Գաղղիական լիրա	87 19
Անգլիական լիրա	109 39
Դրիմից	51 8

ՏԱՐԵՑՈՅՑ 1903 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԵՒ

նուէր կաղանդի: Տպագրութիւն Նշան
Կ. Պոլսէն: —Դրիմէն է 5 դրուշ:
Բաց ի բոլոր օրացոյցէ, կան դանազան
տեղեկութիւններ, օգտակար գիտելիք-
ներ, վիճակագրութիւն եւրոպական
տէքստիլեանց, պատկերներ եւրոպական
վեհապետաց, և այլն: Նորէք չզղար
5 դրուշ վճարող գնողը:

***ՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՄՔԵՐ

Բամբասանքը կը թունաւորէ ըն-
տանեկան յարկը և կ'անգամաւորած
բարեկամութիւնն ու ընկերակցու-
թիւնը:

—Պատեհ ժամու խրատը՝ սիրոյ
ապացոյց է:

—Բարեկամութիւնը՝ մինչեւ
դրամի քանին դուռը կը հասնի:

—Չար ունակութիւնը չրի ճա-
նապարհի կը նմանի. հետզհետեւ կը
խորնայ և կը սպառկանայ:

—Առաքիլութիւն է՝ ազնուօրէն
օղնել արքայութիւն:

—Ծոյը մեռեալ կը համարուի:
Ֆրաստակար է իւր անձին և այլոց:

—Նուիրական պարտ ու պէտք
է յարգել մայրերը: Սոսկալի ոճիւր
է ապարկութ ըլլալ անոնց դէմ:

—Ժամանակը մեծ ոսկեհանք
մէ. պէտք է ջանալ շահագործե-
լու համար:

—Մարդոց հոգին կը ճանչցուի
իրենց ընկերներէն ու խօսքերէն:

—Սիրէ՛ դեք յանգիմանողը,
խրատողը, բան թէ գովողը:

—Լաւ դիրք մը՝ մտերիմ բա-
րեկամէ աւելի օգտակար է, և կը
փարատէ ձանձրոյթը:

—Չնչին պատճառէ զգածուող
մարդիկ՝ չեն կրնար յառաջագիմել:

—Պէտք է զօրանալ մտքով, սրը-
տով ու հոգով՝ աշխարհի ձախոր-
դութեանց դիմադրելու համար:

ՊԵՊԱՆՆ

ձիւլեա սկսաւ դառնապէս լալ, որքալ եւ ըսել:

—Վիճիքիտ ցերեկը ելաւ տունէն, պատուիրած էի որ նպարաւաճառէն քիչ մը կարագ իւղ զրկէ, անկէց ի վեր զվերադարձաւ. այժմ ինչ պատահաւորապէս տամ մօրը:

Լսնաւորն Գոյճամ թաղի մէջ. ուր կը գտնուէին միջին կարգի ընտանիքներն, կը բնակէր տիկին ձիւլեա. Վիճիքիտ, որ կը փնտռէր տիկինը, իւր տան վարձակալ չէր թօն տրուելով ու թաւալալ գաւազն էր. ձիւլեա չարագանց կը սիրէր այդ պատանին. Թէպէտ յայտնի չէր թէ տիկին չէր թօն ունէր, եկած հաստատուած է Ծիւլեայի տան մէջ, եւ թէպէտ չբաւարարուէր թաղի բնակչաց վիճակին համահման էր, ոսկայն կրթութիւնը՝ բարձր ու վարձը բոլորովին տարբեր էր. բոլոր հոգածութիւնը, խնամքը Վիճիքիտ որդւոյն սեպհականած էր. Դժուարաւ կը հայթայթէր ապրուստը դաշնակի ուսուցչութեամբ, սակայն Վիճիքիտը որ եւ է բանէ չէր զրկուի. ինքը շատ պարզ կը հագուէր, բայց դաւալը միշտ լաւ հագուած, գորգաւորած կը պահէր. անոր վրայ անեցած սերն անբացատրելի էր. երեկները երբ կը վերադառնար դասերէն, կը գրկէր դաւալը՝ համբոյսերով կողոպտելու եւ ծնողական սիրով սքանչելի տեսարանը կը պարզէր, անկողնային կեանքէն թէ աշխարհի վրայ իւր բոլոր վայելքն, հաճոյքն էր լաւ խնամելու զարդադրելու դաւալը եւ կարողութեան երես չցոյցնէր անոր:

Այս մայրը, տիկին չէր թօն երբ ստանար վերադարձաւ եւ իմացաւ թէ դաւալը կէս օրէ ի վեր եկած չէ, անկողնայն եղած է, սրտաճմլիկ ողբերով ինկաւ մարեցաւ. Սպասուհի Նէլլի վաղեց թաղին բժշկին տունը, դրացիք ինկողն տիկին չէր թօն տրուելով հաւաքուեցան, քանի մը վայրկեան ետքը բժիշկին հասաւ, գեղեր դարմաններ ըրաւ, սակայն կարելի չէր սթափեցունել, հանդարտեցնելու զանի. Բժիշկը՝ շատ աշխատելէ ետքը ըսաւ.

—Կը հանգարտի այս տիկինը, երբ դաւալը վերադառնայ, անշուշտ պիտի գտնուի դաւալը, չեմ յուսար որ արկած մը պատահած ըլլայ անոր. եթէ թաղին մէջ արկած մը պատահած ըլլար, իսկոյն կ'իմացուէր:

Տիկինը վիճակին հետզհետէ կը վատթարանար, չարաչար կը տառապէր եւ կարելի չէր ըլլար վերթարել հանդարտեցնել. թաղեցիք տան առջեւ խնամք՝ կը ցաւէին եւ բոլորովին կը դիտէին տեսնելու համար թէ արդեօք Վիճիքիտ տեղէ մը պիտի երեւի:

Վերջապէս՝ փառաւոր կառք մը փողոցը մտաւ, տիկին ձիւլեայի բընակարանին առջեւ կանգնեցաւ. դրան առջեւ ոպատողները տեսնելով սողանք սկսան արդարեւ Մհա Վիճիքիտ ահա Վիճիքիտ, Տղան մանկական դիւրեպլ մը պատասխանեց «Ո՛ւր է մայրը» փողոցի բազմութեան մէջէն մէկը Ժօտենայով կառքին մէջ գտնուող մարդուն՝ ըսաւ.

—Ո՛հ, պարոն, գիտե՞ք թէ մայրը ինչ տագնապնեւ եմթարկեցաւ. Բժիշկը չկրցաւ հանգարտեցնել զանի:

Այն անձն՝ որուն ուղղեցին այս խօսքը, 35-36 տարեկան, երկայնահասակ, շատ վայելչաբան մէկն էր. Պատասխանեց իրեն հազարդուած ծանթութեան:

—Ո՛ւր է մայրը... Թայիլ գեւորն միւս կողմը գտայ տղան, ճանրան մարտած ըլլալով՝ կուլար. շատ մոռցի աղայի մը կը նմանի. դանէ մայրն ալ տեսնեմ եւ հանգարտեցնեմ, ապահովեցնեմ:

Երբ փողոցը այս խօսակցութիւնը կ'ըլլար, Վիճիքիտ արդէն մօրը սենեակը վազած էր, եւ փողոցն իրեն պատահած անձին գնած խնդրելները ցոյցնելով կ'ըսէր.

—Տես, մայրիկ, տես, զիս փողոցը գտնող եւ բերող անձն ինչե՞ր... Եթէ գիտնաս որչափ լաւ մարդ ըլլաւ... զիս շատ շատ սիրեց. շատ զրկեց, համբուրեց, համբուրեց:

Կառքով եկող անձն յայնժամ դարացեաց միայն առաջնորդութեամբ տունը մտաւ, տիկին չէր թօն տրուելու եկած վաղեց, սակայն տիկինը՝ զանի տեսնելու պէս՝ դարձեալ ինկաւ մարեցաւ, ըսելով.

—Ո՛հ... ահա նա...

Այն անձն ալ, առանց երբեք խօսելու, անապարտաբար սենեակէն մեկնեցաւ, վար իջաւ, կառքը մը տաւ, գնաց:

Գեղանի կնոջ, տիկին չէր թօն տրուելով տիկին Էտելայի Պէտքորը էր. երջանկաբար կապուելի մէջ. ծնողը թէպէտ այն ազգարանէն զատ հարստութիւն չէր, զած չէին, սակայն եղբարցը մէկը քանի մը տարի Ամերիկայի մէջ չըրջապելով՝ բաւական հարստութեան աւեր եղած էր եւ բարեկեցիկ կեանք կը վարէին. Օրիորդ Էտելայի, ապաւին 17 տարեկան, հրաշագեղ, ներկայացուեցաւ՝ նոյն կողմերը նոր եկած Տոն ճուղեգի Վիճիքիտ անուն Պարզիկայի մը ընտանեաց. ճուղեգի յաջողեցաւ գրաւել Էտելայի սիրտը, եւ ամուսնացան:

Տոն ճուղեգի, թէեւ դեռ 28 տարեկան, բայց առեւտրական ընդարձակ գործունէութիւններով քանի մը անգամ թէ՛ մեծ շահեր եւ թէ՛ մեծ վնասներ ընելով հոչակուած էր:

Տոն ճուղեգի՝ ամուսնութենէն վեց ամիս ետքը՝ Լոնտոն դնաց ամուսնայն հետ, եւ անդ տեսնելով թէ յղի է նա, խոյս տուաւ անհետացաւ, ամէն օգնութենէ ու պաշտպանութենէ դուրի վիճակի մէջ լքանելով խեղճը:

Տիկինը՝ համեստաբարոյ, պատուայն նախանձախոյր, այս լքուել վիճակին մէջ, յղի եւ օգնութենէ ու պաշտպանութենէ դուրի, չհամարձակեցաւ դիմել իւր ընտանեաց, խորհելով թէ ամուսնութիւնը կատարուած է առանց անոնց կամաց ու հաւանութեան. Այնուհետեւ սկսաւ վեհանախարար աշխատել հայթայթելու համար իւր օրապահին, եւ խնամելու համար դաւալին, որ ամուսնոյն անյայտանալէն քանի մը ամիս ետքը ծնած էր. Որդեծնը՝ դուրսէնէն քիչ մը ետքը դաշնակի ու լեզուի ուսուցչութիւն ընել սկսաւ. եւ յաջողեցաւ անդորրութեամբ խնամել իւր ողբհատորիկ Բարեբաղդութիւն մ'էր տիկին ձիւլեայի բնակարանին մէջ հաստատուելը. Տիկին ձիւլեա՝ որ բարեկեցիկ վիճակ մը ունէր, եւ միայնակ շննալու համար վարձակալ կ'ընդունէր, իրեն վարձակալի հետ չէր վարուէր տիկին չէր թօն տրուելու Բիշ Ժամանակ ետքը անոր մտերմութեամբ անհանգիստ եղաւ, մանաւանդ

անոր դաւալը գործողութիւն խնամելով սկսաւ. Վիճիքիտ՝ տիկին ձիւլեայի պաշտպանութեան ներքեւ կը մնար, երբ մայրը ցերեկները կ'երթար աշակերտաց տունը. Տիկին ձիւլեա խաղերով կը զբօսընէր Վիճիքիտը երբեմն կը տանէր կը պտուղներ. վերջապէս անոր հետ կը կենակցէր. եւ երբ տղան 5-6 տարեկան եղաւ, երբեմն մանր գնումներու համար դուրս կը հանուէր, եւ տանը մէջ կը գործածուէր. Ահա տիկին ձիւլեա մեծ տաքնապ կրած էր այն օրը, երբ Վիճիքիտ չէր վերադառնար տուն, ուսկից դուրս հանած էր գնումն մը համար:

Տիկին չէր թօն տրուելով իրենց ապրուստի համար դժուարաւ աշխատութեանցը մէջ տրիշ տաքնապ մ'ալ ունէր. միշտ կը վախնար թէ՛ ձեռքէն պիտի յափշտակուի դաւալը. միշտ կը կասկածէր թէ օր մը վերջապէս հայրական զգացումն որ թընալով զինքը լքանող ամուսնոյն սրտին մէջ, պիտի փնտռէ դաւալը, պիտի յափշտակէ, եւ ինքը ուստած է՝ այլ եւս ամուսնոյն երեսը չնայել. Ուստի միշտ կը խորհէր տիկին ձիւլեայէ՝ Վիճիքիտը չհեռացնել քովէն եւ չըրկել հեռու տեղեր:

Տիկին չէր թօն չհանգարտեցաւ տղուն գտնուելէն ետքն ալ. փողոցը Վիճիքիտի պատահող. եւ զանի տուն վերադարձնողը՝ ամուսնոր ճուղեգի էր. իւր խորհէր թէ՛ թեւեւ ճուղեգի հետամուտ էր սրբւայն, եւ երկար խուզարկութեանց հետեւանք էր այն. Այս եւ այլ ամուսնութեան սրբի փոխելու բնաւ կախարչը. Յիշեալ գէպքէն յորս օր ետքը, առաջ դաւալը, եւ Լոնտոնէ երկաթուղով չորս փոս հետեւ տեղ մը գնաց, ուր մեծ դժուարութեան երթարկեցաւ ծանօթ չանհետաւ պատճառաւ. եւ այս ամէն տաքնապ, տառապանք, սուսայտանք յանձն առաւ՝ դաւալը ձեռքէ չհանելու համար:

Թշուառ տիկինը մինչդեռ ապրուստի համար մեծ նեղութիւն կը կրէր, աւելի նեղութեացաւ՝ հիւանդանոցն եւ անկողնի ծառայելուն պատճառաւ. Պատահաւոր դրամն սպառեցաւ քանի մը մ'օրէն. տանտէրը ստիպուեցաւ ծանուցանել տեղւոյն աղքատաբնակարան, Բնիկութեան պատասխակ քննչաց մէկը տիկինը բնակավայրն եկաւ. Տոն ճուղեգի... դիւրամոն երբեմն այսպիսի զարմանալի բաներ կ'ընէ. Եւ բաժմ մը առաջ Վիճիքիտը փողոցը գտնող ու տունը տանող Տոն ճուղեգի այժմ Լոնտոնի մեծահարուստ դրամատիկներէն էր, եւ բարձր ու վարձը բոլորովին բարեփոխած էր. Խոջահարած էր տիկինը գէմ ըրած անգլիական համար, Վիճիքիտը տուն վերադարձնելէն ետքը խոյս տալուն պատճառն ուրիշ բան չէր, այլ տիկինը երեսը նայելու համարձակութիւն չորեքնայն ու ամենայն. Ս. յ. օրէն ի վեր հնար մը կը խորհէր տիկինը ներսէն արժանաւորութեամբ, եւ շատ հետազոտութեանց չորհել վերջապէս յաջողեցաւ իմանալ անոր նոր բնակավայրը. Իրեն պատուակալ քննիչ Ալքսանտր խնամին, անբացատրելի ջանքեր ըրաւ տիկինը բարեկեցութեան, ապաքինման համար. Տիկինը՝ որ ծանոթանալու պատկած էր, չկրցաւ ծանօթանալ չորքը դարձած բանտրուն. Տոն ճուղեգի խոստով պատուիրած էր տան մէջ գտնուողներուն իւր վրայ բնաւ չխօսել:

Բազում սպասուհիներ ու բժիշկներ յատկացնելով ըստ ամենայնի կատարեց արարատարութիւնը. Այս փամանակին մէջ, Տոն ճուղեգի բոլոր միջթարութիւնը Վիճիքիտ էր. Բժիշկներն արդէն տղեկը մօրը քովէն հեռացուցած էին՝ հիւանդութեանը պատճառաւ. Տոն ճուղեգի իւր բնակարանը տարաւ Վիճիքիտը. չարագանց կը սիրէր զանի, եւ տղան անոր գլխաւոր հոգածութենէն դաւառած չէր. ուղիք բաժնուել քովէն:

Տիկինը՝ երկու ամիս մահուան գէմ մարտուելէ ետքը՝ առողջացաւ եւ դաւալն ուղեգ. Տարին Վիճիքիտը Չանի կուրծքին վրայ սեղմելով հարցուց.

—Ձիւ կը սիրես. մայրդ շատ կը սիրես. այնպէս չէ՞:

—Այո, մայրիկ, զքեզ շատ կը սիրեմ շատ...

Տղան վայրկեան մը խորհեցաւ, եւ վերջապէս յարեց.

—Այժմ ուրիշ մ'ալ կը սիրեմ զքեզ սիրելուս համար:

Տիկինը հարցուց զարմանքով.

—Ձո՛ւ.

—Հայրիկ, պատասխանեց տղան, եւ լալ սկսաւ.

Ես միշտ գիտեմ բացուեցաւ, եւ Տոն ճուղեգի ներս մտաւ՝ դաւառապէս արտասուելով. Տղան զանի տեսնելուն պէս՝ ձեռքէն բռնեց, դէպ ի մայրը տարաւ, եւ ըսաւ.

—Մ'օրքով չդա՞ս...:

Վիճիքիտի մանրիկ ու փափկիկ ձեռքերը տիկինը ու ճուղեգիի գլխից շարժել բոլորեցան. սրբիական սէրը կ'ուզէր միացնել երկու բաժնեալ սիրտերը. Տոն ճուղեգի գորովաբար ակնարկ մը նետեց տիկինը վրայ, եւ գլխով խորհրդեց. Տիկինը չկրցաւ մեծել. միացման համար մը փոխանակեցաւ. այնուհետեւ տիկինը երջանիկ էր, եւ այս դէպքն ալ հաստատեց թէ շատ դժուարին է ամուսնոց բաժնուելն, եւ անբացատրելի է ծնողական սէրը...

ՏՊԱՐԱՆ

ԱՍԸՐ (Գ. Պ. ԳԱՅՍԵՆԵԱՆ)

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ ԱՆԻ ՃԱՏՏԵՍԻ ԹԻՒ 44

Ճշտութիւն, մարտութիւն և տրոգութիւն
Նշանադրանք և «Արք» Տպարանին

«Արք» Տպարանը կը տպագրէ լատինական ՆՈՐ տառերով թուրքերէն, Հայերէն, Գրառութիւն և Յունարէն լեզուներով Պոլսեր, Հանդէսներ, Լրագրեր և Տեսարաններ:

Ասոր Տպարանը կը տպուի վաճառականական հաշուեցոյցներ, նամակագրութիւն, հասցէներ, հարստեաց հրապարակներ, տոմար, այցեգրութիւն, մահադէմն. ևն.

Ասոր Տպարանը ուղղակի կը թղթով կը գաւառներու հետ տպագրութեան պաշտօնական արտօնութիւնն ալ առնելու պայմանաւ:

Տպարանն զինով բոլոր յաճախողքն որ գտն մնան:

ԼՈՒՂԵՐԻ ՆԱՃԻ

Այս ամենակարգեալ և անզուգական բաղադրանքն որ համարաւոր Մուսլիմ Նաճիի հեղինակութիւնն է, ամբողջովին տպուած և քիչ փամանակի մէջ կրկին տպագրութեան արժանացած է: Մուսլիմ Նաճի իր ունեցած բաղադրանքներն համարեալ այնքան մեծ ծառայութիւններ մատուցած է թուրք լեզուին ու գրականութեան, որ իրաւամբ իր անունը խորին յարգանքով կը յիշուի ոչ թէ իւրով թէ իւրով Օսմանցիներէն և թէ արեւելի լեզուներով հե-

տաքերուն ու օտարագիր նշանադրանքներուն: Հանգուցեալ հեղինակին այս գրութեանը մասին որ թուրք լեզուին մէջ գործածուած Արարելի Պարսկերէն և ուրիշ լեզուներէ առնուած բառերու և տեղանքներու ու գործածութեան երանակներն կը բացատրէ սահուն, սոյորդ և հասկանալի ոճով մը, կարծէ որ մուսլիմներ մեր բոլոր վարձարաններուն մէջ: Թուրք լեզուի բոլոր ուսուցիչներն ու ուսանողներն պէտք է մէկ մէկ օրինակ ի ձեռնին ունենան անկէ: ԼՈՒՂԵՐԻ ՆԱՃԻ լատինական կը ծախուի 40 դահեկանի: Մեծաքանակ գնողներու համար կարեւոր զեղչ կ'ըլլուի: Դիմել Ասոր գրատուն, Պապ Արք Ճառագէտի Թիւ 44:

ՄԱՆՈՒՆ ԻՄԱՍՏՈՒՆ

ՈՒ ՄԱՍԱՆԱ

Թարգմանեց Մ. ՄԱՍՈՒՆԱՆ

Բնկերքման և ուղղորդութեան արժանի գրքայի մ'է: Իւրով Մամուրան տպարանէն ի յոյս ընծայեալ ի զին 2 դրուէ:

ԼԻՌՈՒՄ ԲԱՐ

Չանոյտն դպրոցի քերթութեանը կը տպուուի, գործ գրած է Արաւելի Է. Գ. Յարութիւն: Դիմել Է. Գ. Պապ, Գրատուն Պ. Գ. Տպարան, Տպարան, Տպարան, Թիւ 50:

ONCUEH HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՂՈՒՆԻ

Մարմայն հիւանդութիւն և վերք բուժելու մասին ու ցած պաշտամուկան յա կուրեանցը չի հաւատարկ բընաւ ուրիշ զեղ մը. հին կամ նոր թուանոր վերքեր, ունեց, քաղցիկ (սկիւն) սրտից և ստոնց մէջքեր բարձրակին կ'անցնին և կը բուժուին. օգտակար է նաեւ հարստի, հաղի, սրտի բարեկաման մանուստը յօղացու (եւ) ըսուած հիւանդութեան: Իւր կողմով և գործող ուղղակի թուրք լատինական հիւանդութեան տպակնից գործութիւնը ինչ տարեման որ ըլլայ՝ կը գործողութիւն:

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանադրած է իւրաքանչիւր տիկն վրայ, որ կը գտնուի ամէն դեղավաճառներու քով և մասնաւորապէս Պապ-Գրատուն Թուրք խորհրդ Գ. Պատարանի գեղարարը, Թիւ 7. կը ծախուի:

Աւելի առնել ուղղորդ կը հրապարակուի հեղինակի տքով Է. Գ. Լոնտոն Օքսֆորդ փողոց Թիւ 533:

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՅՏԻ ՀՈՂՈՒՆԻ

Լիւրդի և ստամոքսի և ուղեղի բուժելու տեսակ տեսարարութեանց համար խիստ ընտելի է սոյն դեղատար, և ամէն ջրային տկարութեան, ամաթաթաթութեան և տխրութեան համար, կը ջնջէ և անհետ կ'ընէ ամէն տեսակ անշտապարտութեանց հետքերը: Այսի և երկրորդայն վրայ օգտակար ուղեղութիւն մը ունի. տրեւը մարմնով նորա խոնգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ: Իւր դեղատար մեծ ուղեղութեան պատասխանութիւն և կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ ընծուած կաղեր գլխի ցաւեր կը վնջն, մարմնութիւնը կը շարժուի, և Ժողովինը մաքրուելով բոլոր այն արտօնութիւններէն, որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնական փուլն է լինել, առողջ՝ ունի և բնական դիւրեղ կը դէմու:

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՏԻՐ

Հ. Պ. ԱՆՃԱՆԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆԻ ԹԻՒՆ (ԱՍԸՐ) Գ. Պ. ԳԱՅՍԵՆԵԱՆ
Գրագ—Արք Գրատուն Թիւ 4